

בבא בתרא מ"ח

א"ר ה תליוהו חבין זבינה זביני אמר רב הונא, מי שתלוהו או יסרוהו ביסורים עד שמכר וקיבל הדמים ואמר 'רוצה אני', מכירתו מכירה והוא לא יוכל לחזור בו³³⁷. מפני שאדם שמוכר דבר מחפציו אם לא היה אנוס וזקוק למעות לא היה מוכרו, ובכל זאת מכרו מכר. שהרי התורה לא מחלקת במקח וממכר בין מי שמוכר דברים שהוא צריך, לדברים שהוא אינו צריך. וכן בכל מקום שהמוכר נאנס הלוקח קנה הואיל והמוכר קיבל דמים, אפילו שלא גמר בלבו להקנות בלב שלם.

"יקריבנו" יקריב אותו לרצונו" כופים אותו עד שיאמר רוצה אני את חפציו מדעתו אפשר לומר שגמר בלבו ומקנה מרצונו. אבל באונס מאחרים שמכריחים אותו למכור לא גמר בלבו להקנות ואינו קונה? אלא יש לומר כמה ששנינו בברייתא על הכתוב: "אם עלה קרבנו מן הבקר זכר תמים יקריבנו אל פתח אהל מועד יקריב אותו לרצונו לפני ה'". והרי הכתוב "יקריב אתו" מיותר שהרי כתוב: "זכר תמים יקריבנו". ואפשר היה לכתוב: "יקריבנו אל פתח אהל מועד לרצונו לפני ה'". אלא הכתוב מלמד שכופים אותו להקריב את מה שנדר. ומהכתוב "לרצונו" נלמד שלא אומרים שיביא את הקרבן בעל כרחו. אלא 'כופים אותו עד שיאמר רוצה אני' ומכאן שהיכן שכופים אותו עד שיאמר מתוך יסורים, רוצה אני אנו קוראים בו "לרצונו", מפני שהוא גומר בלבו להקריב. והוא הדין במכירה, אם אמר רוצה אני היא מכירה מפני שהוא גמר בלבו להקנות.

וכן אתה אומר בגיטי נשים משום מצוה לשמוע דברי חכמים שואלת הגמרא, ומניין שלומדים מ"יקריב אתו לרצונו"³³⁸ שמי שכפוהו ואמר רוצה אני גמר בלבו להקנות, שמא שם הטעם הוא שאדם רוצה שתהיה לו כפרה, וכשאמר רוצה אני אמר זאת בלב שלם? אלא הראיה היא מהסיפא, וכן אתה אומר בגיטי נשים, באלו ששנינו במשנה ואלו שכופין אותו להוציא, מוכה שחין ובעל פולפוס, שכופים ומכים אותו עד שיאמר רוצה שמהכתוב "ונתן" משמע מדעתו. שואלת הגמרא, שמא בגט הדבר שונה מפני שכשאמר רוצה אני גמר בלבו ומגרשה מרצונו משום

³³⁷ויש שגרסו תלוהו ורבינו חננאל כתב תליוהו. ודוקא מכר אבל מתנה אינה מתנה שכיון שהוא לא מקבל דבר לא גמר ומקני כמו שמוכח לקמן שאמרו מודה שמואל היכא דיהב זוזי. רשב"ם.

³³⁸ מה שא' בפ' שור שנגח ד' וה' חייבי חטאות ואשמות אין ממשכנים אותו משום שבאות לכפרה, הוא באלו שבאות על חטא. אבל כאן בנדר ונדבה אינם על חטא, והכפרה היא על נדר, שאם לא ישלם נדרו יש לו חטא. ומה שא' שעולה מכפרת על חי' עשה והרי אמרו שהיא דורון, היא מכפרת מקופיא ולא מקיבעא. תוס'.

³³⁹ תוס' הקשו אם לומדים משם א"כ תליוהו ויהב מתנה מתנתו מתנה. ור"י רצה לתרץ שקרבן הוא כמו מכר שיש לו כפרה תחת הקרבן, וקונה את הכפרה. ובגיטי נשים הוא נפטר משאר כסות ועונה. אבל א"א לומר כך שא"כ גם גט מעושה שלא כדין כשר. ותירץ ר"י שכל דבר שחייב לעשות הוא כמכר, והרי הוא מחוייב להביא קרבן, וכן הבעל מחוייב לגרש את אשתו במקרים אלו. תוס'.

מצוה לשמוע דברי חכמים? אלא אמר רב הונא, מי שיסרוהו מכירתו מכירה מסברא, אגב אונסו גמר ומקנה³⁴⁰. הואיל ויש שני דברים יסורים ומתן מעות ואינו מפסיד דבר.

גט המעושה בישראל כשר ובעכו"ם הקשה רב יהודה ממה ששנינו במסכת גיטין, גט המעושה, שכופין את הבעל להוציא, אם כפוהו 7109
ישראל וכגון שאמר רוצה אני, כשרץ ובעובדי כוכבים, פסול. ואם אנו רוצים לכופו על ידי עכו"ם, מלמדים אותם שיאמרו לו עשה מה שישראל אומר לך, שעכשיו יש מצוה לשמוע דברי חכמים³⁴¹. והמקשה הבין, שבישראל כשר, משום מצוה לשמוע דברי חכמים. ובעובדי כוכבים פסול, שכשאין מצוה לא גמר ומגרש אגב אונסו. נאמר שלרב הונא הסובר שגם כשאין מצוה, כמכר, גמר ומקנה אגב אונסו, אפילו בעובדי כוכבים הגט יהיה כשר^{342 343}? עונה הגמרא, שכך אמר רב מרשיא, דבר תורה אפילו גט מעושה בעכו"ם כשר. ואמרו שגט מעושה בעכו"ם פסול מדרבנן³⁴⁴, כדי שלא תהא כל אחת ואחת הולכת לעכו"ם ומחניפה ומזנה עמו, עד שיכריח את בעלה לגרשה.

לקח מסיקריקון וחזר ולקח מבעה"ב מקחו בטל לקח רב א' לא שנו אלא כשא' לך חזק וקני מסיקריקון וחזר ולקח מבעל הבית מקחו בטל. ואם תליוהו וזבין זביני וזביני' נאמר שאגב אונסו של הסיקריקין בעל הבית גמר ומקנה, כיון שהקונה נתן לו מעות ולא הפסיד דבר? עונה הגמרא, הרי רב אמר שלא שנו את המשנה הזאת אלא כשאמר לו לך חזק וקני, אבל בשטר קנה³⁴⁵. שואלת הגמרא, מה נאמר לפי שמואל שאמר שאף בשטר לא קנה? עונה הגמרא ששמואל מודה כשהלוקח נתן לבעל הבית מעות כשחזר ולקח ממנו, שאגב המעות שקיבל גמר ומקנה³⁴⁶.

340 וצריך את הכתוב בקרבן "יקריב אותו" שללא הכתוב היינו אומרים שאע"ג שגמר ומקנה, כשא בכפיה הוא פסול למזבח, משום זבח רשעים תועבה. קמ"ל שהקרבת נרצה. תוס'.

341 רשב"ם. י"מ שהסיפא ובעכו"ם חובטין היא פירוש של הרישא, כיצד בעכו"ם פסול כשחובטים אותו. ואין נראה שא"כ מה הקשו מהסיפא יביאו ראה מהרישא שאומרת שבישראל כשר. ואם תאמר שברישא כשר משום שמצוה לשמוע דברי חכמים, מדוע בסיפא כשעכו"ם חובטים אותו לשמוע בקול חכמים פסול. ונראה לר"י שהסיפא אומרת שגם בעכו"ם כשר כשעכו"ם אומר לו עשה מה שישראל אומר. תוס'.

342 שהרי אינו מפסיד דבר כשמגרש אשה ששונאת אותו גם לא גט לא תעמוד אצלו, וצריכה גט רק כדי להנשא לאחר. רשב"ם.

343 תוס' כתבו כיון שמעשים בדין באותם שכופים להוציא. וחכמים גזרו כשעשו כדין אטו שלא כדין.

344 וצריכה גט אחר אבל אם פשטה ידה וקבלה קדושין מאחר צריכה גט מזה ומזה. רשב"ם.

345 רשב"א הקשה שמשמע שרב הונא לא אמר תליוהו וזבין וזביניה וזביני' אלא בשטר, ולא בלך חזק וקני. ומה ההבדל כיון שאגב אונסו נגמר ומקנה. ועוד שמשמע שלרב אפ' לא נתן מעות הרי תליוהו ויהיב מתנה אינה מתנה. ותירץ שרב ושמואל חולקים בזה, רב סבר שאם לא היה נותן מעות לא היה נותן שטר, ושמואל סבר שמחמת אונס עשה שטר אבל לא היה מקבל אחריות. תוס'.

346 אבל בלא מעות לא גמר ומקנה שהרי גם רב הונא אמר תליוהו וזבין אבל תליוהו ויהיב אינה מתנה. רשב"ם.

רב הונא אינו סובר את המימדא של ושואלת הגמרא על רב הונא, מה נאמר לרב ביבי רב ביבי קרקע אין לו מעות יש לו שמסיים בדברי רב נחמן שאמר גזלן שהביא ראיה אין ראייתו ראיה ואין מעמידין שדה בידו. משם רב נחמן, קרקע אין לו מעות יש לו! ומכאן שרב ביבי סובר שאפילו אם הגזלן נתן לגזלן מעות לא קנה 'תליוהו וזבין לא הוי זביני! והוא הדין במשנה של סיקריקון אם הסיקריקון או הלוקח ממנו נתן לבעל הבית את דמי השדה לא קנה? מתרצת הגמרא, שדברי רב רב ביבי הם מימרא שאמר משום אחרים ואינה לא משנה ולא ברייתא, ורב הונא אינו סובר כמו מימרא זו³⁴⁷.

רבא א' הלכה תליוהו וזבין זבינה ובא א' ולא אמרו אלא בשדה סתם מכירתו מכירה³⁴⁸. ולא אמרו זאת אלא בשדה סתם, שהכריחוהו למכור אחת משדותיו והוא בירר מעצמו ומכר את זאת שכיון שבחר אותה מדעתו ואומרים שהוא בירר את הרעה שבהם בירר שאינו חושש בה כל כך וגמר ומקנה. אבל כשהכריחוהו למכור שדה זו ומכר אותה, לא אומרים שגמר בלבו והקנה, והמכירה אינה מכירה³⁴⁹. ולא אמרו בשדה זו שאינה מכירה אלא כשלא מנה את המעות שקבל וגילה דעתו שקיבלם בעל כרחו³⁵⁰. ולא אמרו אפילו בשדה זו ולא מנה את המעות שאפילו שאמר רוצה אני הוא אונס גמור והמכירה אינה מכירה, אלא כשלא היה יכול להשטמ ממנו בשום דחיה³⁵¹. ואומרת הגמרא, שהלכה שבכולם המכירה היא מכירה, ואפילו בשדה זו שהרי אשה דומה לשדה זו. ואמר מר³⁵², הדבר ידוע שאומרים 'תליוהו וקדיש קדושי קדושי'! כשאיש מכריח אשה לקבל את קדושיה ולהתקדש לו והיא קיבלה ממנו את קידושיה היא מקודשת. מפני שהדבר דומה למי שמוכרת את עצמה לאותו האיש שהכריח אותה וגמרה בדעתה. ואשה דומה לשדה זו שהרי המקדש אינו חפץ כי אם בה.

באשה אינם קידושיה הוא עשה שלא אמר מר בר רב אשי, במכר אני מודה שהמכירה כהוגן וחכמים הפקיעו את הקידושיה¹ היא מכירה אפילו בשדה זו. אבל באשה הקידושיה אינם קדושיה. מפני שהוא עשה שלא כהוגן, במה שהכריח אותה לקבל את

347 ואם רב ביבי היה אומר אותה בשם עצמו הגמרא היתה עונה גברא אגברא קרמית! רשב"ם.

348 לא דוקא תליוהו אלא אפ' בלא יסורים אלא מחמת אונס ממון. ודוקא מכר אבל במתנה אם העדים יודעים את אונסו אינה מתנה אפ' בלא מודעא ואם מסר מודעא אפ' לא ידעו את אונסו כותבים את המודעא, וכן בגיטין. ואם בטל את המודעא בשעת המכירה המעירה היא מכירה. תוס'.

349 ומה שנהרדעי אמרו כל מודעא דלא כתב בה אנא ידענא באונסיה אינה מודעא לא יתכן לפי רבא לא כמעשה בהווא פרדיסא שבשדה סתם לא מועילה מודעא, ובשדה זו לא צריך מודעא. תוס'.

350 לפי הגרסא ואפ' בשדה זו לא אמרינן אלא דלא ארצי מעות, וכשהעדים אמרו בפנינו הרצה מעות היא מכירה אפ' בשדה זו, אבל בשדה סתם אינה מכירה אפ' כשהרצה מעות. תוס'.

351 כגון המתן לי עד למחר או עד שתבוא אשתי או שום דיחוי שיכול לטעות בו את האנס.

352 גרסת רשב"ם והרא"ש היא ואמר מר במקום ואמר אמימר. ק"ל כך. הגהות הב"ח.

קידושי, ולכן עשו עמו שלא כהוגן וחכמים הפקיעו את קידושיה ממנו. ואפילו שמן התורה הם קידושי, חכמים הפקירו אותם ועשו את המעות מתנה³⁵³.

אמר רבינא לרב אשי, הדבר מובן כשקידשה בכסף חכמים יכולים להפקיע את הקדושי³⁵⁴, שהרי בממון 'הפקר בית דין הפקר' וכאילו קדשה בגזל ובחמס ואינם קדושי. אבל אם קידשה בביאה שעשה מעשה בגופה איך חכמים יאמרו שלא תהיה ביאה^{355 356}? ואמר לו רב אשי שחכמים עשו את בעילתו לבעילת זנות.

באשה אינם קידושין הוא עשה שלא 'טאבי, אדם אלים, תלה את 'פאפי' באילן ששמו כהוגן וחכמים הפקיעו את הקידושי 'כינרא' למכור לו את שדהו³⁵⁷, ומכר לו אותה.

ורבה בר בר חנה חתם עם עד אחד על המודעא שפפי מסר לפני ששטר המכירה נכתב, וחתם גם על 'אשקלתא', שטר המכירה. ואמר רב הונא מי שחתם על המודעא עשה כראוי, שמה שאומרים 'תליהו וזבין זביניה זביני', זה כשלא מסר מודעא לומר שהמכירה הייתה באונס. אבל המודעא שכתב תבטל את המכירה, ומי שחתם על השטר עשה כראוי³⁵⁸.

שואלת הגמרא על רב הונא ממה נפשך, אם רבה בר בר חנה לא היה חותם על המודעא מפני שמכירה באונס היא מכירה, מובן מדוע הוא חתם על שטר המכירה.

ואם לא היה חותם על שטר המכירה מפני שמכירה באונס אינה מכירה מובן מדוע הוא חתם על המודעא? עונה הגמרא, שרב הונא אמר זאת לשיטתו שאמר 'תליהו וזבין זביניה זביני'³⁵⁹.

353 ובמקום אחר מפרשים שכל המקדש אדעתא דרבנן מקדש כדת משה וישראל וחכמים אמרו שלא יהיו קדושי ונמצא שלא קדשה, שהרי תלה בדעת חכמים והם אינם חפצים בקידושין הללו. רשב"ם.

354 כאן ובפ' ב"ש לא אמרו כל המקדש אדעתא דרבנן מקדש כמו שא' בתחילת כתובות ובפרק השולח משום שכאן ובפ' ב"ש הוא לא קידש על דעת של חכמים, כמו שא' הוא עשה שלא כהוגן. וצ"ל שהגמרא סוברת שיש כח ביד חכ' לעקור דבר מה"ת כיון שהפקיעו את קידושי אפ' שלא קידש לדעתם. והקשו תינח דקדיש בכספא חכ' יכולים לעקור דבר מה"ת רק כשאין עבירה, אבל כשקידש בביאה בעבירה כיצד עשו. ותירצו שעשו את ביאתו לבעילת זנות. ובהשולח נראה שתולקים על זה, אבל אבל נראה שלא חלקו וצריך לומר שם את הטעם שקידש אדעתא דרבנן משום ששם הקידושין נעשו כהוגן. תוס'.

355 וי"מ תינח דקדיש בכספא כיון שכל שקידושי כסף הם דרבנן, הם אמרו והם אמרו וחכמים יכולים לעקור קידושין דבריהם. אבל קדיש בביאה שהם קידושין דאורייתא מאי אפשר לומר. והיא טעות שלומדים את קידושי כסף מגזירה שוה במסכת קדושי, וגם הוקשו כל הוויות זו לזו לכל דבר. ואמרו בכריתות אל תהי גזירה שוה קלה בעיניך שהרי נותר אחד מגופי תורה ולא למדה הכתוב אלא בגזירה שוה. ועוד מה ענו שוויה רבנן לבעילתו בעילת זנות הרי כיון שהיא מדאורייתא איך יכולים לעשות את ביאתו זנות. אלא יש לומר שכיון שמקדש אדעתא דרבנן מקדש קידושי אינם קידושין כשחכמים אומרים שלא יהיו קידושי, ומתוך כך נמצאת בעילתו מעצמה בעילת זנות. רשב"ם.

356 רשב"א הקשה כשקידש בביאה לא יהיו קידושין בלא הפקעה כיון שהוא תליהו ונתן מתנה שהרי אינו נותן לה דבר כנגד גופה שקנוי לו, ודוחק לומר מפני שיש לה הנאת שיש לה הנאת שיש לה הנאת. ועוד א"כ דברי אמיר לא נאמרו אלא בכסף ובביאה ולא בשטר. וי"ל שמתחייב לה כנגד גופה שאר כסות ועונה. ואפ' שבגירושין מה שנפטר מהם אינו נחשב מכירה מפני שהיה נותנם לה ברצון ולא היה מגרשה. תוס'.

357 ל"א תלה אותו בשביל הכינרא שימכרנו לו. רשב"ם.

358 ר"ה חולק על רבא שא' שלא כותבים מודעא על מכירה. תוס'.

359 מכאן שכותבים מודעא על מכירה אפילו בתליהו וזבין, שלא כרבא שאמר לעיל לא כתבינן מודעא אזביני, אלא היכא דאניס כמעשה דפרדיסא. וכאן רואים שכותבים מודעא אפ' בתליהו וזבין. וג"כ נראים הדברים שהרי פסקו של רבא לא עמדו להלכה שהרי רבא פסק לעיל בתליהו וזבין לא אמרן אלא בשדה סתם לא נפסקו כן

עדים שא' מודעא דברינו היו אמנה שואלת הגמרא, איך המודעא שרבה בר בר חנה או מודעא אינם נאמנים

שחתם בה נאמנת שביטלה את האשקלתא שהוא עצמו חתם בה. והרי רב נחמן אמר, העדים החתומין בשטר, אין נאמנין³⁶⁰ לומר שהיה זה באמנה, כלומר שלא הייתה הלוואה ממש אלא שהעדים כתבו למלוה שטר הלוה על פלוני שאם יצטרך ישתמש בשטר זה, והאמינו הלוה שלא יוציא עליו שטר מלוה זו לגבות הימנו וא"כ ילוה לו³⁶¹, אינם נאמנים. וכן אם אמרו שהמוכר מסר בפנינו מודעא והראנו אונסו והכרנו בו³⁶², אינם נאמנים? מתרצת הגמרא, שהעדים אינם נאמנים כשמעידים בעל פה לומר מודעא היו דברינו, שכיון ובאים לבטל את העדות שבשטר³⁶³ לא בא על פה ומרע לשטר³⁶⁴. אבל במודעא שנכתבה בשטר וחתמו עליה העדים, כמו שטר מודעא זה שרבה בר בר חנה חתם עליה שקדם לשטר המכירה, שטר המודעא שקדם ובא מרע לשטר אשקלתא שנכתב אחריו.

ומביאה הגמרא את מה שאמר רב נחמן, עדים שאמרו אמנה היו דברינו אין נאמנים, מודעא היו דברינו אין נאמנים. ומר בר רב אשי אמר שאם עדים אמרו אמנה היו דברינו אין נאמנים, שעל יד כך משימים עצמם רשעים כיון שאין כותבים³⁶⁵ שטר אמנה³⁶⁶. ואם אמרו מודעא היו דברינו נאמנים, מפני שניתן לכתוב שטר מודעא³⁶⁷.

להלכה שאחרי הפסק שלו אמרו כתיבין מודעא אזיבני כמו שפירשנו לעיל. רשב"ם.

360 אמרו שלא הלווה כלום אלא כתבו לו ולכשיצטרך ילוה בו והלוה האמין למלוה שלא יוציא עליו שטר זה לגבות הימנו אלא אם ילוה לו אין נאמנים. ואין נאמנים לא רק בכתב ידם יוצא ממקום אחר, אלא אפילו אם אין כת"י יוצא ממקום אחר והם מקיימים אותו ואומרים חתמנו אבל אמנה היו דברינו, מאחר שהודו שנכתב בכשרות כאילו העידו בבית דין כל מה שכתוב בשטר, וכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד כמו שאמרו בכתובות א"ל רבא כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד. ויש טעם אחר שאין נאמנים כמו שא' רב האומר שטר אמנה הוא זה אינו נאמן. וא"ר אשי שאמרו עדים ואין כת"י יוצא ממקום אחר, ואינם נאמנים כרב כהנא שא' אסור לאדם שישהה שטר אמנה בתוך ביתו "אל תשכן באהלך עולה" וכיון שהיא עולה אינו נאמן שאין אדם נאמן כשמישים עצמו רשע בעדות זו. רשב"ם. ועיין בתוס'.

361 וזה שעבד לו נכסיו מעכשיו אם ילוה אפי' לאחר זמן דלאו מוקדם הוה לטרוף שלא כדין. רשב"ם.
362 מפני ששניהם מודים שהוא שטר טוב ובאים לבטלו ע"י עדות מודעא וכיון שהגיד עדות שבשטר אינו חוזר ומגיד לבטלו. ומדוע רב הונא ביטל את האשקלתא בשביל המודעא. הרי רבה בר בר חנה שהוא העד שאומר מודעא היו דברינו ואינו נאמן. רשב"ם.

363 שנעשה כמי שנחקרה עדותם בבית דין משעה שנכתב ונחתם ואין העדות האחרונה מבטלת את הראשונה שכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד ולא אתא על פה ומרע לשטרא שקדם.
364 ואפילו במיגו. תוס'.

365 או משום שעוקרים את עדותם שבשטר, או כמו שאמר רב כהנא אסור לאדם שישהה שטר אמנה בתוך ביתו משום שנאמר 'אל תשכן באהלך עולה' ואין אדם משים עצמו רשע. רשב"ם.

366 שטר אמנה לא ניתן להכתב וכשמעיד אמנה חתמתי אינו נאמן שאין משים עצמו רשע, ואפי' אין כתב ידם יוצא ממקום אחר אין נאמנים. אבל לעקירת שטר אינו חושש שא"כ מודע נאמנים לגבי מודעא. ובמודעא היו דברינו נאמנים נאמנים שהרי ניתן ליכתב שהם עושים מצוה כדי להציל האנוס מאנסו. ואפי' כתב ידן יוצא ממקום אחר נאמנים שאין זה חוזר ומגיד אלא העידו על דבר אחר. כמו כשאמרו חתמנו אבל תנאי היו דברינו ולא נקיים התנאי. רשב"ם.

367 אע"ג שכשכת"י יוצא ממקו"א אין נאמנים כשאינו יוצא ממקו"א נאמנים במיגו. תוס'.

